

Radek Diestler

GRADA®

PŘÍBĚH ZAPOMENUTÉHO PRŮMYSLNÍKA

ŽIVOT A DOBA KARLA LOEVENSTEINA,
GENERÁLNÍHO ŘEDITELE ŠKODOVÝCH ZÁVODŮ

TEN TECHNICKÁ
ELITA
NÁRODA

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout s portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umísťování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

PŘÍBĚH ZAPOMENUTÉHO PRŮMYSLNÍKA

ŽIVOT A DOBA KARLA LOEVENSTEINA,
GENERÁLNÍHO ŘEDITELE ŠKODOVÝCH ZÁVODŮ

Radek Diestler

Grada Publishing

Tato publikace vychází za podpory společnosti ŠKODA HOLDING a.s.

Radek Diestler

Příběh zapomenutého průmyslníka

Život a doba Karla Loevensteina, generálního ředitele Škodových závodů

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
obchod@grada.cz, www.grada.cz
tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400
jako svou 3983. publikaci

Odpovědná redaktorka Magda Bůřilová
Grafická úprava a sazba Grafické studio Hozák
Návrh a grafická úprava obálky Grafické studio Hozák
Počet stran 128
První vydání, Praha 2010
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.
Husova ulice 1881, Havlíčkův Brod

© Grada Publishing, a.s., 2010

*Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami
nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.*

ISBN 978-80-247-2800-1 (tištěná verze)
ISBN 978-80-247-6676-8 (elektronická verze ve formátu PDF)
© Grada Publishing, a.s. 2011

Obsah

Předmluva – o spletitých osudech knihy, též poděkování	6
---	---

Mladí muži poznávají svět (1885–1911)	9
--	---

„Skrytá léta“: Wiener Bankverein, válka, Česká Komunálka (1911–1919)	13
---	----

Poslyš, nemám moc času (1919–1922)	17
--	----

Vezměte zítra cylindr, půjdeme ohlásit konkurs (1922–1923)	25
---	----

Budování státu ve státě (1924–1929)	31
---	----

Mezihra: na statku a ve vile	51
------------------------------------	----

Nevíme, co bude zítra (1929–1932)	56
---	----

„Jest to zloduch, jehož prsty cítím všude“ (1932–1934)	70
---	----

Mé uzdravení je na dobré cestě (1935–2. 2. 1938)	83
---	----

Jak bude po smrti (1938–2010)	98
-------------------------------------	----

Místo závěru	108
--------------------	-----

Některá významná data ze života Karla Loewensteina	110
---	-----

Dramatické osoby aneb Kdo byl kdo (a kdy a kde)	114
--	-----

Prameny a literatura	117
----------------------------	-----

Jmenný rejstřík	122
-----------------------	-----

Poznámky	125
----------------	-----

Předmluva – o spletitých osudech knihy, též poděkování

Tato kniha vděčí za vznik náhodě. Respektive několika náhodám:

Na podzim 1991, coby student druhého ročníku historie a archivnictví, chodil jsem na tzv. specializační seminář. Byl volitelný a končil sepsáním seminární práce.

Vybral jsem si dějiny podnikání v Čechách a na Slovensku ve 20. století. Kdybych měl dnes vysvětlit, proč jsem to udělal, nebyl bych s to odpovědět. Podnikání bylo tehdy, pravda, příkazem doby: podnikatelé, množící se jako králíci v Austrálii, těšili se společenské prestiži a televizní zábavné soutěže vrcholily obvykle scénou, v níž žviální moderátor zaútočil na šťastného a poněkud dezorientovaného vítěze otázkou „A co budete, pane Pepo, s výhrou dělat? Budete podnikat?“ Přesto mne nezajímalo, ani jako příkaz dne, ani jako obor historického zkoumání. Co mne tam tedy přivedlo? Nejspíš náhoda.

Semináři vévodila obrovská postava prof. Jaroslava Pátka, zájemci o hospodářské a sociální dějiny jeho jméno jistě znají. Jak už bylo řečeno, seminář měl být uzavřen písemnou prací o některém z podnikatelů v něm rozebíraných. Měl jsem v tom ohledu notně nejasno. Až na jednu věc: chtěl jsem, abych má badání mohla probíhat v Plzni, mé rodné hroudě. Profesor Pátek neváhal a pravil: „Máte tam Škodovku, tak udělejte Loevensteina“. Slova, která změnila váš život. Jaroslav Pátek dnes už bohužel nežije: chtěl bych mu alespoň touto cestou poděkovat za první impuls.

Budiž zde řečeno, že můj tehdejší vztah k ocelovému srdci Plzně a jeho dějinám byl mírně nedůvěřivý. Po většinu svého dosavadního života jsem na Škodovku hleděl, každé ráno a každý večer, z oken našeho skvrňanského bytu, a nebyl to hezký pohled: industriální kouzlo toho panoramatu člověk docenil až později. Pro studenta gymnázia znamenala hrozbu „Nebudeš se učit, skončíš ve Škodovce“, slogan v oněch časech hojně užívaný, v něm nemohl vyvolat valných sympatií pro podnik, pronikající organismem celého města i jeho okolí. Jeho obraz Škodovky dotvářely navíc neuvěřitelné zážitky z tzv. výrobních praxí, na něž byl jednou ročně posílán, snad aby se pak lépe učil (obvykle nás zašili někam do skladu, abychom neudělali nějakou škodu, ale to je na jiné povídání). Historie Škodovky, osoustružená v mých teenagerských letech na dějiny dělnického hnutí, přispívala k výše zmíněné nedůvěře měrou nebývalou.

I přes to přese všechno jsem nabídku přijal a v prvních dnech roku 1992 se ocitl v archivu Škodovky, tehdy ještě sídlícím za nádražím na Petrohradě, čtvrti temné pověsti. Archivu panovala paní Marie Bauerová, žena rázná, ale vstřícná. Ani ona už bohužel dnes nežije: chtěl bych jí touto cestou také poděkovat, díky ní jsem se rychle rozkoukal a alespoň trochu zorientoval.

Nevím, kdo z těch dvou mi tehdy řekl tu osudovou větu: „Jestli chcete dělat Loevensteina, musíte za Klimkem“. Do vydání *Boje o Hrad* chybělo ještě pár let, takže jsem neměl nejmenší tušení, s kým budu mít tu čest. Ani Antonín Klimek už dnes není mezi živými. Chtěl bych mu poděkovat, protože právě on měl na další osudy mých loevensteinovských studií rozhodující vliv. Jako dlouholetý škodovácký archivář o Karlu Loevensteinovi věděl hodně, o čem věděl,

o to se neváhal nezištně podělit, a způsob, jakým mi předmět mého zájmu přiblížil, byl velmi působivý. Rád na těch pár dopolední v jeho mocně zahulené pracovně, noční můře dnešních militantních nekuřáků, vzpomínám, a mrzí mne, že jich nebylo víc. Snad mu pak to, co jsem z jeho doporučení vytěžil, bylo k užtku při psaní příslušných partií ve *Světě okřídleného šípu*: dodnes mne mrzí, že jsem se ho na to už neměl pokdy zeptat.

Na jaře 1992 byla seminární práce napsána, odevzdána – a protože se zadavateli vcelku zamlouvala, doporučil mi, abych z ní udělal práci diplomovou. Nemusel mne přemlouvat dlouho. Tak jako Casaubon v Ecově knize Foucaultovo kyvadlo – jíž číst patřilo v těch letech k dobrému tónu – propadl svým templářům, propadl jsem i já Loevensteinovi.

Práce na ní začaly jeden říjnový víkend na Velké pardubické, respektive cestou na ni: nedaleko Pardubic nacházejí se totiž Dobřenice, Loevensteinovo letní sídlo. Spojil jsem opět příjemné s užitečným a vydal se tam. Bylo to poprvé, co jsem spatřil Loevensteinův statek – tehdy v otřeseném stavu – a hrobku. Pokud se člověk potřebuje něco dozvědět, má jít do hospody a na faru, praví lidová moudrost. Zařídil jsem se podle toho a díky důstojnému panu Pazderovi, zdejšímu duchovnímu správci, jsem získal další cenný podnět. Rád bych mu alespoň touto cestou poděkoval.

Následkem cenného podnětu jsem 22. října 1996 stál před jedním domem na Hanspaulce, zazvonil na zvonek a zaklonil hlavu. Z okna se vyklonila starší paní a otázala se, koho hledám. Privil jsem tedy nahlas, o co mi jde. Ted' to okno zavře a já půjdu domů, myslél jsem si. Nezavřela. Tak jsem se seznámil s Karlou Katschnerovou, Loevensteinovou mladší dcerou. První rozhovor byl poněkud ostražitý: od těch dob jich proběhlo mnoho a doufám, že ještě proběhne. Paměť a vitalita té dámy je obdivuhodná – a kdybych jí měl poděkovat za všechna dobrodiní, byli bychom tu ještě týden.

Diplomka byla v červenci 1997 napsána, v září obhájena, a protože se vcelku líbila zadavateli i oponentuře, bylo mi Antonínem Klimkem doporučeno, abych se ucházel o její vydání. Sám v tom ohledu činil nějaké kroky, ale celé to ztroskotalo na penězích a na mé neprůbojnosti v těchto věcech. Z knižní verze tedy sešlo a jak šel čas, utvrzoval jsem se v domnění, že navždy. Věnoval jsem se jiným věcem, nicméně pokud se někde objevilo jméno Loevenstein, podíval jsem se, jestli se nedozvím něco nového. Bylo toho pomálu. Tři kusy Loevensteinova životopisu byly deponovány ve třech domácnostech v Praze, Plzni a Táboře: myslél jsem si, že to stačí.

V červnu 2008 mne Petra, má znamenitá choť, volala k televizi. Na obrazovce byla paní Katschnerová, kterou jsem toho času už dobrých pět let neviděl a takové tři roky s ní nemluvil. Ještě toho dne jsem, překvapen, stejně jako potěšen, obdržel z nakladatelství Grada nabídku na vydání Loevensteinova životopisu. Náhoda. Chtěl bych alespoň touto cestou poděkovat za nabídku: doufám, že se nespálili.

Následoval návrat po vlastních stopách, cesta po archivech tehdy navštívených i těch, které jsem na konci devadesátých let vynechal. S notnou dávkou nadsázky: občas jsem si připadal, jako bych ztratil paměť a matně si uvědomoval, kdo jsem byl a co jsem dělal. Úsilí nicméně vyneslo na světlo denní některé pozoruhodné dokumenty, dokonce i ty, které byly občas zmiňovány v literatuře, po nichž ovšem v příslušném archivu nebylo ani stopy.

Komu ještě poděkovat? Rozhodně současné šéfové škodovického archivu paní Ladislavě Nohovcové za nebyvalou vstřícnost a přehršel poskytnutých materiálů. Docentu Cajtham-

lovi za podnětné konzultace v Zach's Pubu, v Pivoňce a dalších sněmovních místnostech. Radku Vítkovi a Jiřímu Královcovi za pomoc při orientaci v ekonomické krasomluvě loevensteinovských časů. Manželům Kladívkovým za cenné informace a překvapivé dokumenty. Jiřímu Peštovi za překlady a dobré rady. Janu Němcovi za připomenutí toho, jak to tenkrát bylo. Tomáši Turkovi za scanner a Michalu Diestlerovi za notebook. A v neposlední řadě Petře, mé znamenité choti, za podporu a přípodoteky.

A teď něco úplně jiného: život a doba Karla Loevensteina, příběh zapomenutého průmyslníka.

Radek Diestler, leden 2010

*„Dr. Karel Loevenstein je z oněch mužů, kterým národ nestaví pomníky
a o nichž se nepíše biografie. Jediné, co pro ně veřejnost může učinit, je, že noviny přinesou
stránkové úmrtní oznámení s černým rámem na dva palce tlustým,
když se Bohu zalíbí je povolati.“*

(Jaroslav Kolman – Cassius: Loevenstein a demokracie, Nedělní list, 1933)

Mladí muži poznávají svět (1885–1911)

Vzpomínky na mladého Karla Loevensteina jako by líčily někoho zcela jiného než budoucí klíčovou personu československé ekonomiky. I když v nich nechybí poznámky o jakémsi „tušení génia“, většinou je lze připsat zkušenosti autora s Loevensteinovou závratnou kariérou a snaze téhož prokázat, že „to všechno už přece dávno říkal“. Na pozadí příběhů ze života pražské lepší společnosti přelomu 19. a 20. století působí jako idylický obrázek jedné éry a společnosti, s jistou nadsázkou obraz zmizelého světa.

Vzpomínky skládají obrázek neúplný, notně idylický, prosycený nostalgií těch, kteří byli u toho a zanechali svědectví o ztraceném čase. Ale pro dokreslení společenského a dobového koloritu Loevensteinových mladých let nepostrádá důležitosti. Nehledě na to, že vzpomínky jeho vrstevníků z řad pražské zlaté mládeže přelomu předminulého a minulého století jsou víceméně jedinými svědectvími o jeho mládí a rodině. A i přes jistá zkreslení hrozící v důsledku pamětnického sentimentu a lety obroušené paměti jsou zajiště významná.

Loevensteinovy kořeny leží na Lounsku. Marek Löwenstein, děd budoucího kapitána československého průmyslu, byl obchodníkem v Lounech, a jeho žena Norbertina, rozená Fischerová, pocházela z nedalekého Hříškova. 16. února 1853 se manželům narodil syn Arnold Pavel: když se v roce 1883 ženil, otec Marek nežil, matka Norbertina ano.

Arnold Löwenstein (takto je jeho příjmení zapsáno v oddací matrice: Karel Loevenstein si na „oe“ a jednoduchém „v“ velmi zakládal a špatně napsané příjmení dokázalo ho rozzuřit, jeho otec nejspíš ne) se potatil jen zčásti. Udělal kariéru v důlním podnikání, a když se na počátku 80. let předminulého století seznámil se svou nastávající, byl úředníkem uhelné firmy Berl v Hermsdorfu, dnes Sobiecině u polského Walbrzychu. Podle jedné vzpomínky byl ředitelem této firmy a držel titul císařského rady.¹ Jeho nastávající, Ludmila Richterová, byla dcerou Jana Richtera, obchodníka suknem v Hradci Králové.

Brali se 9. srpna 1883 v hradeckém chrámu sv. Ducha za asistence zdejšího arcijáhna Leodegara Vacka a generálního vikáře Aloise Frýdka. V rodinné tradici zůstala zachována vzpomínka na odpor rodiny Richterovy proti sňatku jejich dcery s Loevensteinem, hlásícím se k hebrejskému vyznání, odpor, zlomený až Loevensteinovým křtem.² Informace o rodině pokatoličtěně v průběhu dlouholetého života v Čechách³ lze tedy přičíst na konto zkreslení, kolem Karla Loevensteina a jeho rodiny tak četných. Arnold Löwenstein, řečeno sportovní terminologií, „změnil dres“ až v roce 1880.

Karel Loevenstein se narodil 24. července 1885 v Hradci Králové. O rok později se tamtéž narodil i jeho mladší bratr Jan. Poté se celá rodina z Hradce odstěhovala a přes nejasné a kratičké intermezzo v Jirnech u Prahy se přesunula do české metropole. Součástí rodiny byla i Arnoldova mladší sestra Olga, která se narodila roku 1865, celý život zůstala svobodná a na chléb vezdejší si vydělávala jako úřednice, povolání v habsburské monarchii dosti exotické.

O Arnoldu Loevensteinovi, stejně jako o paní Ludmile, se ze vzpomínek, týkajících se jejich prvorozeného syna, dozvídáme minimálně. U otce bývá vzpomínána jeho výrazná fyziognomie, kterou podědil mladší Jan (Karel byl spíše po matce), v obdobných vzpomínkách předpokladatelné vzácné povahové vlastnosti atd., až po spíše odlehčující poznámky o kvalitě šampaňského, jehož byl výhradním dodavatelem na silvestrovské oslavy části pražské lepší společnosti.⁴ Matka, slovy pamětníků „pravá matrona“, je vzpomínána ještě útržkovitěji. Mezi pražskou omladinou z kruhu přátel mladých bratrů Loevensteinových se jí údajně říkalo „matka Grakchů“, zjevně s ohledem na dvojici jejích synů.

Dlouhá léta bydleli Loevensteinovi na rohu Truhlářské a Revoluční (tehdy Eliščiny) ulice, v létě 1905 se přestěhovali na Václavské náměstí. Některá jména z okruhu kolem Loevensteinových: vinohradský lékárník Štěpánek, jehož letní vila na expandujících Královských Vinohradech bývala centrem společenských zábav mladé generace pražské smetánky⁵, advokát dr. Evžen Eiselt, soudní prezident Šindelář, emeritní ředitel dolů v Moravské Ostravě Jičínský a další.⁶ V řadách mladší generace se objevují některé důležité postavy politického a hospodářského života první republiky: doceníme tak budoucí význam „nejlepších společenských styků“, které Loevensteinovi svým dětem vytvořili. Mezi Karlovými a Janovými druhy tak figuruje zemský policejní prezident Sobotka, ředitel České obchodní společnosti Pavel Kolda a jiní. Jakýmsi protektorem pražské zlaté mládeže, k níž oba Loe-

Osmiletý Karel Loevenstein (vpravo) na společné fotografii rodin Procházkových a Loevensteinových. Bratr Jan vlevo, nad nimi František Procházka, Loevensteinův celoživotní přítel. Arnold Loevenstein sedí na zemi vlevo, Ludmila Loevensteinová-Richterová třetí zprava. Snímek pochází z roku 1893. Foto: archiv Národního muzea

vensteinové patřili, byl Josef Svátek, znalec dobrých mravů, lehce grafomanský autor *Pražského kata* a dalších historizujících dílek a v neposlední řadě proslulý šéf propagace Škodových závodů za Loevensteinovy éry.

Pamětníci z tohoto okruhu pak zachovali řadu barvitých a přes propast takřka století okouzlujících svědectví o výletech pražské honorace do Stromovky či Roztok („*tam už nás očekával s pečlivě prostřeným stolem, kouřící kávou a žluťoučkou vánočkou elegantní pan vrchní číšník, o němž si dámy šuškaly, že byl lajtnantem u dragounů*“, vybavil si po letech dr. Karel Koschin, další Loevensteinův přítel z mládí), o silvestrovských večírcích u Eiseltů v Kolowratském paláci, o plesech pořádaných tzv. Eiseltovskou společností, promenádách na Národní třídě či jarní tenisové slavnosti u příležitosti zahájení sezóny ve zmíněné vile lékárníka Štěpánka.

Právě při jedné z těchto slavností si dovolme prodlevu, protože právě tam se uskutečnilo osudové setkání tehdy patnáctiletého studenta (a údajného primuse) gymnázia v Truhlářské ulici Karla Loevensteina s člověkem, který měl být v pozdějších letech jedním z jeho nejbližších spolupracovníků a přátel. Ten pak pro potřeby sborníku k počtě svého přítele popsal toto setkání následovně:

„Byla to nádherná májová slavnost v květech, při lampionech a při měsíčku; při šumivém víně a rozkošných úborech zlaté mládeže začínal se tennis. Tenkrát přišel do Prahy velmi chudý student z Hrabyně u Opavy studovat práva. Tento student byl v roce 1900 na májové slavnosti u Štěpánků. Jak se tam dostal?...Paní Štěpánková měla sestru, která byla provdána za lékárníka Pravdu, rodem z Hrabyně, a protože měli Štěpánkovi tři syny v gymnaziálních letech, tož si lze snadno domyslet, jak se asi ten chudý student...dostal na jarní slavnost...Byl u Štěpánků domácím učitelem a jmenoval se Karel Engliš. Tam se potkal s Karlem Loevensteinem...a když už měl pověst učitele, převzal vyučování mladého Karla.“

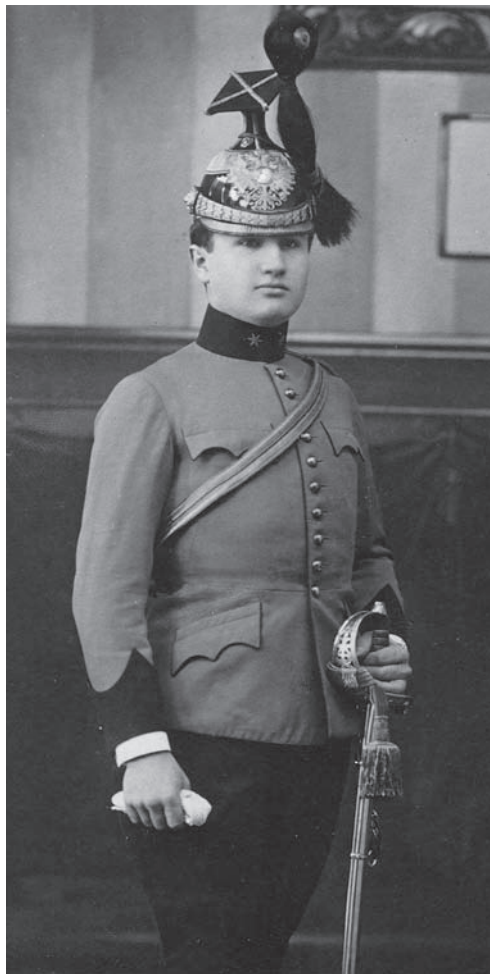
Než se tak stalo, došlo v životě Karla Loevensteina k několika důležitým událostem. Na jaře 1903 dostudoval Gymnázium v Truhlářské ulici a na podzim téhož roku nastoupil jako jednoroční dobrovolník vojenskou službu u 11. hulánského pluku v Pardubicích. Opět svědectví Karla Koschina: „*Slýchával jsem o tradičním veselém životě, který vedli moji přátelé Loevenstein, Rodinský, Meisner a jiní v Pardubicích...Vyprávěli o vojně...a také o Karlovi, jak to umí s aristokratickými důstojníky, kteří si oblíbili čiperného dobrovolníčka, jehož největší bolestí bylo, že je malý a že mu ani jezdecké boty na výšce nepřidají* (o určitém traumatu z malé a zavalité postavy se zmiňuje i jiný pramen, zmiňující Karlovu středoškolskou přezdívku „malý tlustý“). Pořídil si prý i „*tělocvičný přístroj na protahování, ale jak se zdá, nic mu to nepomohlo*“). Vzpomínkou Loevensteinova přítele poprvé proniká jeho osobní charisma, později tolikrát zmiňované. Loevenstein dokončil vojenskou službu v hodnosti poručíka, což dalo základ hojně tradované legendě o „nejmladším lajtnantu v armádě“⁷.

Na podzim roku 1904 začal Karel Loevenstein studovat právnickou fakultu na Karlo-Ferdinandově univerzitě. Fakultní matriky vypovídají, že mezi jeho profesory patřila významná jména právních věd té doby – František Čelakovský, Jan Kapras, Leopold Heyrovský...⁸ Zdá se ovšem, že zpočátku studiím příliš energie nevěnoval. „*Po odbyté vojně se již Karel jako právník v prvním roce velmi činně účastnil společenského života tehdejší zlaté mládeže. Byly to plesy, výlety, zábavy v dosti výlučných pražských rodinách – trochu flámu, trochu sportu. Tenis, šerm a hlavně jízda na koni. Stál u vzniku Českého jezdeckého klubu. V Meissnerově jízdárně v Panské*

ulici se scházívala první pražská společnost, hlavně když se pořádala jezdecký karusel, a vrcholem byl slavný ples, který jsme ustrojili dámám," vzpomínal Vilém Götzl. Kromě jezdeckého klubu bývá Loevenstein vzpomínán i jako člen francouzského konverzačního kroužku „Le cercle des dix“, který založil jeho učitel francouzštiny Léon Frein a přítel František Procházka.⁹ A perlička na závěr: v citovaných vzpomínkách lze narazit i na takové „zlomové“, spíše úsměvné okamžiky, jako například Loevensteinem iniciované zavedení módy cylindru na české promenádě na Národní třídě.

Snad právě proto v roce 1905 angažoval Loevenstein senior domácího učitele, kterým nebyl nikdo jiný než Karel Engliš, jehož angažmá u Štěpánků skončilo.

„Karel Loevenstein, který studoval práva, nepotřeboval korepetitora, potřeboval „profesora“, protože nechodil na přednášky, potřeboval výklad i rozpravu“, vzpomínal Engliš. „A tak denně ráno od půl osmé do půl deváté docházel Engliš... k Loevensteinovým na Václavské náměstí, kde obývali v druhém poschodí nádherný byt.“ Již tehdy podle něj směřovalo nadání mladého Karla Loevensteina „k životní praxi, nikoli ke spekulaci a vědě“.

Do relativně idylického běhu Loevensteinova života zasáhla 11. 8. 1907 předčasná smrt otce Arnolda. Zemřel náhle ve svém pronajatém revíru v Mirošově u Rokycan, když se vracel z léčení v Bad Neuheimu. Vdova se s dětmi odstěhovala do Hybernské ulice a synové byli, podle Götzla, „odkázáni po otcově smrti na sebe; třebaže nikoli na vlastní výdělek“. K tomuto období se vztahuje vzpomínka Loevensteinova přítele Koldy, který píše, že Karel po otcově smrti aspiroval na jeho post ve firmě. „Když zemřel jeho otec... ucházel se Karel o místo po něm, jelikož v posledních letech býval pomocníkem svého otce a byl do podniku již poněkud zasvěcen a zapracován... ale císařský rada Oskar Berl... odpověděl, že považuje Karla za sice velmi schopného člověka, ale že tak důležitý podnik může svěřiti jen na slovo vzatému odborníku... a že tedy lituje, ale žádost mladému Karlu Loevensteinovi musí odmítnouti. Karel... přešel tehdy k bankovníctví a tak vlastně zneuznáním byla určena dráha jeho života.“¹⁰ Nakolik je tato vzpomínka pozoruhodná, natolik, zdá se, postrádá reálné

„Jednoroční dobrovolník je cosi vznešeného“.
Karel Loevenstein, 1903. Foto: archiv Škodových závodů

jádro – lze těžko předpokládat, že by rada Berl vážněji kalkuloval s možná zapracovaným, ale nedostudovaným Loevensteinem, který teprve v říjnu 1906 překonal úskalí první státnice. Memoár ovšem celkem dobře koresponduje se zmíněným názorem o „nadání, směřujícím k životní praxi“ a navíc reflektuje počátky Loevensteinova zájmu o hospodářskou sféru. Tu ještě v druhé polovině studií posílil prohloubením zájmu o národohospodářské vědy, přednášené na univerzitě budoucím ministrem rakouské vlády Albínem Bráfem.¹¹ Do závěru Loevensteinova studia na právnické fakultě spadají i poněkud tajemné vzdělávací pobyty v Německu, Anglii a Francii, blíže ovšem nespecifikované.

Na přelomu let 1909/10 je ovšem Karel Loevenstein bezpečně v Praze – blíží se totiž rigorózní zkoušky. Skládal je 26. 2., resp. 25. 10. 1910, třetí, závěrečnou pak 1. 2. 1911. O tři dny později byl promován u profesora Kadlece¹² a jeho studentská léta skončila. V té době také bylo, zdá se, rozhodnuto o jeho další kariéře. Kroky Karla Loevensteina vedly do pražské filiálky finančního ústavu Wiener Bankverein.

„Skrytá léta“: Wiener Bankverein, válka, Česká Komunálka (1911–1919)

Osm let po ukončení právnických studií patří v Loevensteinově životě k velmi nenápadným – v podstatě nebyť jedné zapomenuté vzpomínky v archivu Škodových závodů, nevěděli bychom o jeho působení v pražské pobočce Wiener Bankverein nic než to, že se dalo. Ještě ve větší míře platí řečené o Loevensteinových pohybech v bouřlivých časech 1. světové války.

Mladého absolventa právnické fakulty zavála do pražské odnože Wiener Bankverein především potřeba postavit se po hmotné stránce na vlastní nohy. S jistou dávkou ironie to dokládá i autor Loevensteinova profilu ve výtečném prvorepublikovém týdeníku Hospodářský rozhled, publikovaném na počátku května 1930. Autor, skrývající se za pseudonymem Nemo (pravým jménem dr. Jiří Hejda, čelný český národohospodářský publicista a později Loevensteinův protihráč v čele ČKD), sice Loevensteina tehdy neznal, ale zajisté byl velmi dobře informován. „Karel – o němž se po dokončení studia vědělo s jistotou pouze to, že chodí vystrojen jako anglický lord, s nepostradatelnými „psídečkami“ – zůstal problémem. Po zmobilisování značné protekce podařilo se...umístiti tento problém v Bankverein, čímž se zdál býti existenčně zajištěn. Bankverein tuto akvisici zřejmě nepokládal za svůj nejlepší tah, proto pan Loevenstein mohl v klidu od svého voluntérského stolu sledovat okolí.“¹³ Diplomatičtější formou se o téže záležitosti vyjadřuje i autor jedné z posmrtných vzpomínek, který říká, že: „...prakticky začal dr. Loevenstein v pražské filiálce Wiener Bankverein, ale zde zůstal jeho talent zřejmě nevyužit.“¹⁴